

PUSTARE U BARANJI (1) – područje Kopačkog rita

Zdenko Samaržija, prof. povijesti * Dr. sc. Milan Ivanović *

* PANON - institut za strateške studije, Osijek; E-mail: panon.institut@gmail.com

Sažetak

Pustara je “prostrano zemljište koje se ne obrađuje već služi za stočarstvo, konjogojstvo i uzgoj svinja na otvorenom” (Hrvatski enciklopedijski rječnik). Naziv 'pustara' je slavonizirana mađarska riječ “puszta”, što označava prostranu ravnicu. U 19. stoljeću na području Baranje formirane su pustare kao posebne proizvodne gospodarsko-socijalne zajednice i to kao ruralno urbanistički planirana naselja; godine 1848. ukidanjem feudalnih odnosa feudalci pretvaraju šumski prostor u agrarne površine. I nedostaje im stručne i manualne radne snage, vučnih životinja i prostora za alatke. U ovom radu obradit će se pustare na području Kopačkog rita.

Pustare su u Baranji nastajale razvojem građanskog društva i kapitalističkog načina proizvodnje u okvirima Beljskog vlastelinstva/kasnije Kombinta Belje. U graditeljskom smislu - pustare su podgrupa industrijske arhitekture; radi se o naseljima s točno određenom infrastrukturom za proizvodnju i življenje radnika i njihovih obitelji. Prvo su se gradili gospodarski objekti i upravna zgrada, a potom kuće (najčešće dvodomke) sa stanovima za namještelnike/radnike te barake za sezonske radnike. Kasnijim razvojem (u socijalističkoj Jugoslaviji) u mnogim su pustarama izgrađene škole, ambulante, društveni domovi (za kulturne priredbe i kino predstave); mnoge su pustare imale svoja kulturno-umjetnička društva, nogometne klubove i razvijen društveni život.

Prema napisima iz javnih glasila (u posljednjih nekoliko godina) na području hrvatskog dijela Baranje bilo je 20-tak pustara. No, bilo ih je i više – ali su mnoge od njih napuštene i razgrađene (i zarasle u šume) tijekom posljednjih 50-tak godina te padaju u zaborav. Na području Kopačkog rita – prema objavama iz tiska postojale su četiri pustare: Kozjak, Podunavlje, Tikveš i Zlatna Greda kojima se smanjuje broj stanovnika i koje su pred nestajanjem. Mi smo istražili pustaru Bodorfok, a stanovnici ovih pustara u svojim zapisima na društvenim mrežama spominju još nekoliko naziva pustara – koje treba istražiti. U tablici 1 daje se pregled broj stanovnika pustara na području Kopačkog rita, a slikom 1 prikazane su lokacije ovih pustara.

Slika 1- Lokacije pustara

Tablica 1 Broj stanovnika pustara na području Kopačkog rita.

Pustara	1842.	1880.	1900.	1910.	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.
Bodorfok	4	...	...	18	...	...	...	...				
Kozjak	...	...	438	261	870	597	403	407	201	140	93	58
Podunavlje	...	...	19	125	495	317	348	286	43	2	2	1
Tikveš	...	...	...	19	153	111	153	167	94	73	29	10
Zlatna Greda	...	...	...	142	671	443	434	346	57	46	12	6

Izvor: DZS Zagreb

Ključne riječi: Baranja, Bodorfok, Kombinat Belje, Kozjak, Kopački rit, Podunavlje, Tikveš, Zlatna Greda, pustare

USMENO IZLAGANJE